

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt LVIII. Cur Deus peccata, quæ non solùm in bello, verùm etiam in
toto mundo plurima perpetrantur, permittat?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

CAPVT LVIII

Cur Deus peccata, quæ non solum in bello, verum etiam in toto
Mundo plurima perpetrantur, permittat?

I.

Psal. 70. 17.

VExat multos ista quaestio, cur Deus aut mala, aut malos, immo peccata ipsa, quæ sola sunt verè mala, in mundo esse permittat? In qua Plato iubet quiescere: David autem ait: *Os meum annuntiabit iustitiam tuam; tota die salutarem suam. Nam etsi non cognovi litteraturam, tamen introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitiae tuae solius. Deus docuisti me à iuventute mea: & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua, & usque in senectam & senium: Deus ne derelinquas me.* Inter mirabilia autem maxima est, quod permittat peccata. Cuius rei multas licet afferre causas: generalem indicat illam D. Augustinus, ex altissimo divinae sapientiae ingenio petitam: *Melius iudicantis de malis benefacere, quam mala esse non permittere.* Quam mirabilis hæc sapientia est? malis bene uti; de venenis facere medicinam; de ipso valere procurare sanitatem? atque in ipsis exitijs salutem reperire? Quam verò salutem? ut nimirum ipsa peccata, quibus nihil est Deo magis contrarium, sint occasio immensæ illius clementiæ, patientiæ, bonitatis, benevolentiae, beneficentiæ, omnipotentiae, iustitiæque cognoscendæ. E quibus agnitis oritur incredibilis amor, & salutaris timor ac reuerentia Dei. *An dimittas bonitatis eius, & patientiam, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit?* ait Apostolus. Percurramus singula.

Rom. 2. 4.

II.

Primò numquam Marius gladium fabricasset, quo se sciret interimendum. At Deus hominem fabricauit, à quo se sciret millies violandum. Quis figulus è limo formaret ollam, à qua sciret, se ignominiam, multaque alia incommoda reportaturum? Deus è limo terræ finxit hominem, quem ab æterno prævidit præuaricaturum, & præcepta illius contempturum; quodque vidit, se ipsa est expertus. Quis nostrum tantæ esset patientiæ, ut eum ad maximos honores ac dignitates promoveret, à quo certò sciret se maximis contumelijs afficiendum? At Deus hoc facit, tantæ sunt diuitiæ bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis. Nec pri-

CAPVT

LVIII

100

mum dumtaxat hominem condidit, omnibus naturæ & gratiæ donis exornatum, quem prævidit, vxoris suæ, quàm Conditoris sui poriore rationem habiturum, & veritum fructum gustaturum; sed quotidie innumeras creat animas, quas clarissimè nouit, sibi fore inimicas. Sed Deus est, & vniuersalis causa, *solem suum* Matth. 5. 45.
ori facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos, in exemplum nostrum, qui tam difficiles sumus ad beneficia inimicis nostris exhibenda. Quo argumento maximè vsus est Christus, cum diceret: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos; & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: ut sitis filij Patriæ vestri, qui in calis est, qui solem suum ori facit super bonos & malos. &c.* Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonnè & publicani hoc faciunt? Et si saluaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonnè & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est. Hanc tantam illius perfectionem, si ex animo suspicimus & admiramur, amamus quoque & accendimur ad imitandam.

Romæ aliquando insignis artifex scyphum crySTALLINUM fertur Imperatori obtulisse, ad omnem elegantiam factum; sed cum is ei è manibus excidisset, & humi affictus in mille fragmina dissilisset; artifex extemplo se inclinans, frustra omnia collegit, & haud secus ac cerea essent ita rursus artificiosè compegit, inter se, vt Imperator diceret, maiore ingenio scyphum refectionem, quàm factum. Hominis naturam si aspicias, fragilis est & plus quàm vitrea: eam tamen quàm pulchram & elegantem Adamo tradidit Deus? Sed illius culpà lapsa est. Excidit itaque homo gratiæ diuina, & perdidit integritatem; neque se ipse potuit colligere, & restituere in integrum. Adfuit ergo sapientissima Dei omnipotentia, & tanta arte culpam emendauit naturamque humanam reparauit, vt iam Ecclesia sibi gratulans, non dubitet *culpam* illam *felicem* vocitare, quæ talem habuit Redemptorem. Nisi enim homo peccasset, Deus non factus esset homo. Vnde tantus nostri generis extitit honos, tantus decor humanæ naturæ, vt homo Deus sit & appelletur: quod Angelis non contigit. Neque hîc fuit terminus diuinæ bonitatis. Ni peccatum fuisset, Deus pro homine non passus esset se in crucem suffigi. Nunc summa pati-

Isa. 7. 14.

Ibid. v. 9.

Rom. 5. 10.

buli ignominia, celsit in summam Dei gloriam, cuius immensum erga nos amorem, nusquam alibi expressius cognoscere potuimus: adeo ut articulum, qui magnitudine sua naturæ lumen vincit, fidei lumine comprehendere debeamus. Hinc Isaias antequam diceret: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel*, præmisit: *Si non credideritis, non permanebitis*. Tam immensa bonitas & charitas in mysterio Incarnationis est inclusa, ut nisi credendo apprehendi non possit: credentes autem, cum inimici essemus, reconciliatos nos esse Deo per mortem Filij eius, maxima rapit admiratio in laudes diuinas, & gratiarum actionem gratulationemque. Paruumne lucrum est istud? an exiguum damni fructum censeamus, Deum sic mortalibus innotuisse? Per peccatum occasio data est Creatori, ut illius bonitatem, clementiam, pietatem, misericordiam, lenitatem, patientiam, longanimitatem cognosceremus. Tantus virtutum apparatus, antequam ignoratus, non potuit magis illustrari, & nobis commendari, quam ut videremus, mundi Conditorem non solum eos, quos hostes suos viderat futuros, nihilominus condidisse; sed etiam postquam omnia hostilia fecimus, nos sanguine suo redemisse. Vide igitur an non rectè melius iudicauerit de malis benefacere, quam mala esse non permittere?

IV.

Plotin. lib. 3. enn. 2. c. 5.

Huic D. Augustini sententiæ valde similis est illa Plotini hominis Ethnici, qui scripsit, ipsam mundi artificem rationem, malis postquam facta sunt, opportunè admodum uti solere. Id autem maxima potestatis est, ait, malis etiam bene uti valere. Ac infra: Numquid ergo mala qua in mundo sunt, propterea quid præcedentia consequuntur? Fortè etiam quia, nisi hæc essent, imperfectum foret & totum. Plurima namque malorum, vel cuncta potius quamdam toti præstant utilitatem; quemadmodum venenosa, quamuis plurimorum usus & ratio laecat. Iam verò prauitatem quoque ipsam multa constat utilia continere, multaque reddere pulchra, pulchritudinis artificiosa more, suscitatis saepe homines ad prudentiam, neque securiori licentia torpere permittit. Et alio

Idem lib. 3. enn. 3. cap. 7.
S Thom. in Comp. Theo. log. cap. 142.

loco: Quicumque deterius è mundo tollendum censent, tollunt ipsam etiam providentiam. Cuiusnam amplius providentia erit? Explicat hanc doctrinam Plotini, D. Thomæ doctrina, italoquentis: Nec tamen hæc diuina bonitati repugnat, quòd mala esse permittit in rebus ab eo

ab eo gubernatis. Primò quidem quia providentia non est naturam gubernatorum tollere, sed saluare. Requirit autem hoc perfectio uniuersi, ut sint quaedam, in quibus malum non possit accidere; quaedam verò, quae defectum mali pati possint secundum suam naturam. Si igitur malum totaliter excluderetur à rebus providentià diuinà; non regerentur res secundum earum naturam: quod esset maior defectus, quàm singulares defectus, qui tollerentur. Hæc S. Thomas.

At videamus, quid sit regere res, secundum earum naturam, præsertim hominem, cuius natura exigit arbitrij libertatem, quæ quia valde conuenit homini bonum & malum discriminanti, sine violentia non adimeretur. Et si adimeretur, perirent merita, perirent præmia. Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in Domino. Equis & alijs iumentis non damus mercedem, non enim sponte, sed coactè laborant. Possent peccare, & non peccare, hoc est gloriosum. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illis quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Virtutes exigi ab homine, nemo negat. Atqui in hoc rerum statu, si vitia non essent, neque virtutes essent.

Quod Laëtantius ex affectibus hominum, qui naturales, non voluntarij sunt, contra Stoicos ita demonstrat. Peripatetici relictius, qui tunc omnia detrabi negant posse, quia nobiscum simul nata sunt; & conantur ostendere, quam prouidenter, & quam necessario Deus, sine natura (sic enim dicunt) his nos armavit affectibus, quos tamen quia vitiosi, plerumque sunt, si nimij sint, posse ab homine adhibito modo salubriter temperari, ut tantum homini, quantum natura satia est, relinquatur. Non insipiens disputatio, si ut dixi, non ad hanc vitam omnia referrentur. Stoici ergo furiosi, qui ea non temperant, sed abscindunt; rebusq; à natura insitis castrare hominem quodammodo volunt. Quod tale est, quale si velint aut metum detrabere cervis, aut venenum anguib; aut iram feris, aut placiditatem pecudibus. Nam quæ singula mutis animalibus data sunt, ea verò uniuersa homini simul. Quod si ut medici dicunt, lætitiæ affectus in splene est, ira in felle, libidinis in iccere, timor in corde; facilius est interficere animal ipsum, quàm

V.

Eccli. 31. 10.

Eccli. 35. 17.

VI.

L. Cælius Laëtant. lib. 6. diuin. Institut. cap. 36.

ex corpore aliquid euellere; quod est animantis naturam velle mutare. Sed homines prudentes non intelligunt, cum vitia ex homine tollunt, etiam se virtutem tollere; cui soli locum faciunt. Nam si virtus est, in medio ira impetu seipsum cohibere, ac reprimere; quod negare non possunt: caret ergo virtute, quisquis ira caret. Si virtus est, libidinem corporis continere; virtute careas, necesse est, qui libidinem, quam temperet, non habet. Si virtus est cupiditatem ab alieni appetitione frenare; nullam certe virtutem potest habere, qui caret eo, ad quod cohibendum, virtutis usus adhibetur. Ubi ergo vitia non sunt; nec virtuti quidem locus est; sicut nec victoria quidem, ubi aduersarius nullus est. Ita se ut bonum sine malo esse in hac vita non possit. Affectus igitur, quasi ubertas est animorum naturalis. Nam sicut in sentes ager, qui est natura fecundus, exuberat: sic animus incultus vitij sua sponte inualescentibus, velut spinis obducitur, sed cum verus cultor accesserit, statim cedentibus vitij, fruges virtutis oriuntur. Deus itaque cum hominem primum frugeret, mirabili providentia, ingeneravit ei prius istas animi commotiones, ut posset capere virtutem, sicut terra culturam; posuitque materiam vitiorum, in affectibus; virtutis, in vitij. Quia profectio aut nulla erit, aut in usu esse non poterit; si desint ea, per qua vis eum aut apparet, aut constat.

VII.

Virtutes igitur multæ non essent, vel certè tantæ non essent, si vitia non essent, aut peccata; è quibus proinde multa bona emergunt. Vnde humilitas? vnde lachrymæ? vnde contritio, & poenitentia virtus? vnde metus inferni, si peccata non essent. Cur David dicebat, *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam?* nonne causam ipse subiunxit? *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper?* Neque meum dumtaxat, sed etiam matris meæ, quia & *in peccatis concepit me mater mea.* Quam multos à nimia diuitiarum cupiditate, à comestationibus & immiseriordia deterruit diues ille epulo, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, postea autem dicebat, *erucior in hac flamma?* Quam multi, vsconfererent ad misericordiam Dei, tracti sunt, postquam viderunt, in gratiam receptum Zachæum, Matthæum, mulierem, quæ erat in ciuitate peccatrix? ipsum denique latronem in cruce respicientem? Vnde in nobis existeret cura & sollicitudo salutis, si non audire-

mus,

Psal. 34. 13

Luc. 16. 19.

Luc. 7. 36.
Luc. 23. 43.

mus, tot peccare, & perire? atque inde intelligeremus, idem quod alijs contingit, nobis quoque posse contingere? Unde gratiarum actio, si non experiremur, nos, à diuina gratia prauentos, euasisse barathrum, in quod alij inciderunt? Duplicat gaudium rei desideratæ adeptio, & formidatæ declinatio. Quanta beati in æternum sentient lætitiā, si non solum experti fuerint, se videre summum bonum; sed etiam aspexerint se summo malo peccati supplicijque semper duraturi liberatos? Si nullum aliud bonum è peccato existeret, quàm vt dominatio Dei, & æquitas maiestatis ostendentis se gratiæ suæ arbitrum & dominum esse, eluceret, satis id esset Deo ad peccata sine reprehensione permittenda: iam verò ea etiam iudicum & magistratûs prudentiæ iustitiæque exercendæ præbent occasionem. Hæc prouidentia summæ ars est, non omnia mala tollere, sed ordinare ad bonum; vt immensitas diuinæ bonitatis omnibus modis innotescat, & bona etiam per mala commendentur. Neque enim magis debent bona naturæ, quàm morum celebrari. At bona naturæ per monstra ipsa, quæ censentur mala naturæ, honestantur; augent enim ornatum vniuersi, qui, tamquam pulchritudo iuxta næuum, magis enitescat. Ita & peccata, quæ sunt monstra morum, ad prouidentia decus spectant. Vt autem in naturalibus monstris, non peccat naturæ intentio, semper optima, sed causæ particulares; sic & morum monstra præter diuinum propositum accidunt. Itaque non peccat prouidentia ipsa, sed homines; quorum peccatis diuina prouidentia vtitur ad beneficentiam, immo & omnipotentiam suam declarandam. Vtitur enim malis bene, & ostendit, à sceleribus nostris artem atque potentiam suam fuisse prouocaram. Ita quippe omnipotens est, vt omnia possit facere, præter peccatum, quod est nihil. In ipso tamen hoc nihilo, quod facere non potest, aliquid facit; nam propter infinitam suam bonitatem, bonum ex eo extorquet. Et, ni fallor, huc aspexit etiam Plotinus, cùm dixit: *Pravitas vile quiddam affert ad vniuersum, facta videlicet iuris ipsius exemplum, multaq; ex se vtilia pariens, reddit enim animos vigilantes, afficitq; vt diligenter excogitent, qua via potissimum à precipitio pravitatis valeant declinare: Hæc rursus, vt quantum bonum virtus sit comparatione malorum, vitiosas*

Plotin lib. 3.
encl. 2. cap. 9.

vitiosos animos affligentium, cognoscamus. Neque propterea hæc facta sunt mala: sed dictum est, ipsam mundi artificem rationem, malis postquam facta sunt, opportunè admodum usi solere, id autem maxima potestatis est, malis etiam benè usi valere.

CAPVT LIX.

Divina Iustitia notitiam, mundo maximè necessariam, è bellorum pœnâ, quam peccata nostra exigunt, elucere.

I.

Psal. 111. 4.

Psal. 10. 7.

Iustitia adhuc superest eaque præcipua causa, ob quam sapientissima illa providentia, & peccata permittit, & bella; quia videlicet *Deus misericors, & miserator, & iustus est.* Deum non novit, qui novit tantum misericordem, etiam iustum nosse debet. At unde noscet, nisi è plagis, quas vel permittit, vel immittit? David postquâ dixit: *Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum; causam subiunxit. Quoniâ iustus Dominus, & iustitia dilexit: æquitatem vidit vultus eius.* Ergo iustitia manifesta fit ex pœna, pœna autem supponit culpam; quæ etiam ex se malum quoddam est, inde tamen boni aliquid ex ea elicitur, quia iustitia divina plectendo innotescit. Aliter tamen quàm in aliquo creato Principe, vel gubernatore superiorem agnoscente, in quo aliquando ex peculiari contractu, vel obligatione erga Remp. vel eos, quibus ius dicere tenetur, nascitur strictum debitum. Pœna enim peccato, seu potius peccatori debetur, non quòd is ad eam ius aliquod habeat, sicut mercenarius ad mercedem, sed quia illi congruit, estq; necessaria, ut rectus ordo per eum violatus instauretur. Ob quam causam etiam pœna debetur Reip. cuius peccator est pars, & cuius legem violavit. Huic debito respondet iustitia vindex in eo, qui Remp. gubernat, cui per officium vel pactum obligatus est, ut ei ius administret fontes puniendo. Sic enim & debitum solvit Reip. & consulit bono communi. Ab hac virtute Iudices iusti appellantur, & laudibus digni. Neque bonum est dumtaxat atq; honestum, ordinem iustitiæ violatum instaurare, sed etiam magnum Reip. decus. Adde, quòd sine scelerum vindicta, legum observatio, quæ est maximum Reip. ornamentum, constare non possit. In Deo, tamquam supremo Principe, obligatio locum non habet,